

ВОЕННА АКАДЕМИЯ «Г.С.РАКОВСКИ»
ВОЕННОИСТОРИЧЕСКА БИБЛИОТЕКА

ЧИТАЛИЩЕ **Зора** КЮСТЕНДИЛ
ОТДЕЛ ДЪРЖАВЕН АРХИВ - КЮСТЕНДИЛ

ВОЕННА АКАДЕМИЯ «Г.С.РАКОВСКИ»
ВОЕННОИСТОРИЧЕСКА БИБЛИОТЕКА

ОТДЕЛ ДЪРЖАВЕН АРХИВ - КЮСТЕНДИЛ
ЧИТАЛИЩЕ ЗОРА - КЮСТЕНДИЛ

РУСКИ ВОЕННИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПРЕВЗЕМАНЕТО НА КЮСТЕНДИЛ

17/29 ЯНУАРИ 1878 г.

Кюстендил
2012

С подкрепата на
ВОЕННОИСТОРИЧЕСКА КОМИСИЯ

За изданието работиха:

Станчо Станчев

Албена Георгиева

Таня Карамфилова

Петър Шейков

Иван Сапунджиев

ВСИЧКИ ПРАВА ЗАПАЗЕНИ

2012 © Читалище Зора-Кюстендил

Кюстендил - България

Иван Сапунджиев tel. +359-888-505094

e-mail: ivansapunjiev@yahoo.com

Командващ 4-та кавалерийска дивизия до командира на 4-ти хусарски Мариуполски полк, 2 януари 1878 г. № 6.

Предписвам на Ваше сиятелство утре, 3 януари, в 9 ч. сутринта да изпратите 2-ри ескадрон на поверения Ви полк в гр. Самоков за охрана на града и намиращите се в него складове. Едновременно там ще бъде изпратен 3-ти ескадрон от 4-ти улански Харковски полк и този дивизион (от двата ескадрона - б.р.) ще бъде командван, като старши от майор Рязанцев от 4-ти улански Харковски полк.

На командира на 4-ти улански Харковски полк е съобщено за това. (Чернова без подпис и печат).

Началник щаба на 4-та кавалерийска дивизия до командира на 4-ти хусарски Мариуполски полк, 2 януари 1878 г., № 7.

Командващият дивизията заповяда: утре, 3 януари, рано сутринта да приемете от завеждащия складове в гр. София полковник Тишина три каруци натоварени със сто капсулни пушки и боеприпаси за тях. Това оръжие е предназначено за въоръжаване на жителите на град Дубница и трябва да бъде изпратено под конвой в село Диканя и предадено на офицера от поверения Ви полк - майор Орлински, който с 4-ти ескадрон от полка да се премести в Дубница, където остава на специално разпореждане; 3-ти ескадрон както преди остава в с. Диканите.

Майор Орлински да раздаде оръжието само на напълно благонадеждни българи по списък, който да представи в дивизионния щаб. (Чернова без подпис и печат).

Командващ 4-та кавалерийска дивизия до командира на 4-ти улански Харковски полк, 2 януари 1878 г., № 9.

Предписвам на Ваше високоблагородие утре, 3-ти януари, в 9 часа сутринта да изпратите 3-ти ескадрон от поверения Ви полк в гр. Самоков за охрана на града и намиращите се в него складове.

Там едновременно ще бъде изпратен и 2-ри ескадрон от 4-ти хусарски Мариуполски полк. Дивизионът да се командва от майор Рязанцев, който преди заминаване да се яви при мен за допълнителни устни инструкции.

Командирът на дивизиона да събере информация за всички налични продукти и материали в Самоковските складове, да ги запише в подробна ведомост, която да ми представи.

Разпоредете охрана на складове и, освен това, изпратете разезди в посока на Татар-Пазарджик и Дубница за свързване със разположената в околностите им кавалерия.

На командира на 4-ти хусарски полк е съобщено за това. (Чернова, без подпис и печат).

Командващ 4-та кавалерийска дивизия до Армейски щаб, 2 януари 1878 г., № 16.

В допълнение към рапорт № 2725 имам чест да донеса, че два полка от командваната от мен дивизия заедно с 8-ма конно-артилерийска батарея са съсредоточени от 30 декември в гр. София, като изпратиха напред по един дивизион за наблюдение за неприятел.

...

4-ти хусарски Мариуполски полк след труден преход през Бели мел, Чупрен и прохода Св. Никола, пристигнал на 25 декември 1877 г. в град Пирот, а на 30 декември в гр. София. Предните сръбски войски дойдоха до град Радомир и след това, съгласно дадените им заповеди се върнаха обратно към гр. Ниш.

По заповед на г. ад. Гурко встъпих в длъжност военен губернатор на гр. София и околностите. За обезпечаване на София и гарнизона (2-ра бригада от 1-ва гв. дивизия, 8 оръдия и кавалерийска бригада на 4-та дивизия) изпратих на юг и запад дивизион от уланския полк в

гр.Радомир и дивизион от хусарския полк в с.Диканя, на кръстопътищата от Самоков за София и Дубница за Радомир. Освен това изпратих към Самоков две сотни от Владикавказкия казашки полк.

По последни сведения турците се намират в Дубница и Кюстендил. Очевидно гр. Дубница е опразнен. Отрядът в Кюстендил, силите на който немогат точно да се определят, около 2 хиляди, получава подкрепления от Дубница.

Сръбски офицер, пристигнал днес, донесе съобщение за превземането на гр. Ниш от сръбския корпус командван от Лешанин, при което се предали около 10 хиляди пленници и голямо количество оръдия. По думите на този офицер, в гр. Куршумли има от 10 до 15 хиляди човека турски войски. Полковник Хорватович със своя корпус замина днес от Пирот в направление Ниш, но с каква цел - неизвестно.

Намиращите се материали и храни в складовете в София се описват и военните материали се сортират; в града е въведен ред и се установява градско управление.

. . . ген. майор Арнольди.

Командващ 4-та кавалерийска дивизия до г. ад. Гурко, 8 януари 1878 г., № 58, гр. София.

Донасям на Ваше превъзходителство:

1) В гр. София и околностите му всичко е спокойно и няма нищо ново. Частите на кавалерията са придвижени: сборен дивизион улани и хусари в Самоков, дивизион на 4-ти хус. Мариуполски полк в гр. Дубница и дивизион от 4-ти улан. Харковски полк в Радомир. Сега, вследствие на молба на жителите и за охрана на складовете с хранителни припаси, отдадох заповед: ескадрон от уланите да се придвижи от Радомир в Кюстендил, по достоверни сведения изоставен и напуснат от турските войски. Гвардейската пехота заема предишното разположение с изнесен напред батальон в Бали Ефенди.

. . . ген. майор Арнольди

Военен губернатор на Софийски окръг до г. ад. Гурко, 13 януари 1878 г., № 116, гр. София.

Вчера вечерта получих донесение от ескадрона от уланския полк заел Кюстендил, че изпратеният по посока на Егри Паланка разезд е забелязал движение на отряд турски войски. Незабавно в помощ на разезда е изпратен полусескадрон, който заставил неприятеля да се развърне, при което определили силите му на около 3-4 роти пехота и до 200 ч. кавалерия и 2 оръдия.

Ескадронът, считайки себе си за твърде слаб за да удържи Кюстендил, започнал да се отдръпва към Радомир (донесението е направено в 1 ч. и 30 мин. след обяд).

Днес сутринта, за усиление на Радомирския отряд, изпратих един улански ескадрон и 2 конни оръдия, със заповед точно да изяснят силите, намерението и посоката на неприятеля; освен това предписах на дивизиона хусари, разположен в Дубница, да съдействат на уланите.

При получаване на допълнителни сведения веднага ще донеса на Ваше високопревъзходителство. Г.-м. Арнольди.

Командир на 4-ти улански Харковски полк до командващия 4-та кавалерийска дивизия (полева записка без дата) с. Радомир.

Пристигнах с отряда в Радомир в 4 ч. 30 мин. след обяд.

Отстъпилият с ескадрона от гр. Кюстендил подполковник Задорновский ми донесе, че на 12 януари в Кюстендил получил донесение, че от посоката на Егер Паланка настъпва турски отряд. Срещу него е изпратен полусескадрон за откриване и определяне силата на неприятеля.

След усилена престрелка, продължила 4 часа, в която са ранени 2 нижни чина, единият от които е умрял от раните си, 1 кон е убит и 1 ранен, виждайки превъзходството на неприятелските сили, които съставлявали 2000 пехотинци, полк от редовна кавалерия, 3 планински и 7 полеви

Генерал-майор барон Богдан Теофил Мейендорф
ОДА – Кюстендил, ф. 287, оп. 1, а. е. 80

оръдия, ескадронът отстъпил към с. Конево, като оставил разезди за наблюдение на неприятеля. През нощта на 12 срещу 13 януари отстъпил към гр. Радомир, като оставил полуескадрон в Х. Чырлике за постоянно наблюдение, поставил преден пост при с. Извор и 15 българи за наблюдение в планината. Утре ще предприема засилено разузнаване към Кюстендил до съприкосновение с неприятеля, за което ще донесе също.

Опис на наличностите в складовете в Кюстендил е започнат от подполковник Задарновский, но поради настъпилите събития и настъплението на неприятеля не е завършен. По-нататък очаквам разпорежданията на Ваше превъзходителство. Полк. Ертель.

Бележка: Получено на 14 януари в 7 ч. 30 мин. сутринта. Направено разпореждане за изпращане на 4 конни оръдия и батальон от Измайловския полк.

Командир на 4-ти улански Харковски полк до военния губернатор на Софийски окръг (полева записка), 14 януари 1878 г., гр. Радомир.

Днес, провеждайки разузнаване с два ескадрона и две оръдия достигнах до с. Извор и понеже пътя до клисурата и вътре в клисурата вследствие проливните дъждове и поледицата е непроходим за артилерията, то по-нататъшния оглед на клисурата направих лично аз с доброволци на разстояние 10 версти напред.

Два часа преди потеглянето от гр. Радомир изпратих полуескадрон със задача да премине и проучи клисурата и да влезе в съприкосновение с врага. По донесение от командира на полуескадрона е ясно, че той е влязъл в съприкосновение с неприятеля, открил е престрелка с предните му постове, които са изнесени напред от гр. Кюстендил на разстояние 8 версти в село Конево, което е заето от неприятелската пехота и кавалерия.

За оглеждане на страничните пътища водици до гр. Радомир са изпратени специални разезди под командата на офицери, които до сега още не са се завърнали.

На командира на хусарския дивизион в гр. Дубница е съобщено да установи най-бърза връзка с Радомир и пълна готовност при първа нужда.

Избрани са две позиции за артилерията: едната до клисурата, другата по пътя за клисурата;

на втората позиция са изкопани укрития за две оръдия; прострелка на втората позиция е направена с два пробни изстрела. Полк. Ертель.

Бележка: Получено на 15 януари, 8 ч. сутринта. Направено разпореждане да се изпратят 2 батальона от Егерския полк и 4 оръдия.

Военния губернатор на Софийски окръг до командира на 8-а конно-артилерийска батарея, 14 януари 1878 г., № 122.

Предписвам на ваше високоблагородие с останалите 4 оръдия от поверената ви батарея *незабавно* да потеглите за Радомир, като в село Бали Ефенди се присъедините към батальона от лейб гвардейския Измайловски полк, който ви очаква.

С пристигането си в Радомир постъпете в разпореждане на командира на 4-ти улански Харковски полк полк. Ертель. (Чернова без подпис и печат).

Военния губернатор на Софийски окръг до командира на лейб гвардейския Егерски полк, 14 януари 1878 г., № 123.

Предписвам на ваше благородие да смените *незабавно* батальона от л. гв. Измайловски полк, разположен в село Бали Ефенди с батальон от командвания от вас полк, поради това, че батальона от Измайловския полк веднага се отправя към гр. Радомир. (Чернова без подпис и печат).

Военния губернатор на Софийски окръг до командира на л. гв. Измайловски полк, 14 януари 1878 г., № 124, гр. София.

Получено същия ден. Предписвам на ваше благородие *незабавно* да направите разпореждане за потегляне на батальон от командвания от вас полк от с. Бали Ефенди в гр. Радомир, където да пристигне днес привечер. Батальонът да потегли след присъединяването към него на 4 конни оръдия от 8-а конно-артилерийска батарея.

За замяната на вашия батальон в Бали Ефенди от батальон на Егерския полк е направено разпореждане.

Батальонът след пристигането в Радомир да постъпи под началството на командира на 4-ти улански Харковски полк полк. Ертель. Г.-м. Арнольди.

Командващият л.-гв. Измайловски полк до полк. Кршивицки, 14 януари 1878 г., № 68, гр. София.

Вследствие на получено екстрено предписание на губернатора на гр. София, предписвам на ваше високоблагородие заедно с поверения ви батальон, след присъединяването на 4 конни оръдия от 8-а конно-артилерийска батарея, *незабавно* да потеглите от с. Бали Ефенди за гр. Радомир, където да пристигнете днес привечер и да постъпите под ръководството на командира на 4-ти улански Харковски полк полк. Ертель.

Останалите в гр. София нисши чинове от 2-ри батальон, а също и младшия лекар Чернявский заедно с фелдшера, са изпратени веднага след това към вас.

Продоволствието на чиновите от поверения ви батальон трябва да е ваша грижа; оставените в гр. София ротни продукти, а също и месото за днешния ден, са натоварени на две артелни коли, които са изпратени под началството на унтер-офицера Суворов и трябва да следват по-нататъка батальона, за това и моля вас да се погрижите за продоволствието на тези коне заедно с другите от батальона. (Чернова без подпис и печат).

Офицерският състав на IV-ти улански Харковски полк.

ОДА – Кюстендил, негатив № 57

Командирът на 4-ти улански Харковски полк до командващия 4-та кавалерийска дивизия (полева записка), 15 януари 1878 г.

От 4 ч. 30 мин. след обяд, гр. Радомир. Получена на 16 сутринта. Върналите се от разузнаване разезди ми донесоха, че достигайки до село Коневе срещнали неприятелски постове с които завързали престрелка, последствие на която било отстъпление на неприятелските постове на моста.

Разездите се придвижили напред към гр. Кюстендил с цел да доближат града и да огледат силите и разположението на неприятеля. Срещу тях от града била изпратена пехота с артилерия, поради което се наложило да отстъпят.

За предупреждаване за евентуално настъпление на неприятеля съм предприел следните мерки: Батальон пехота и един ескадрон с 4 оръдия утре сутринта заминава за с. Извор; това разпореждане е направено в предвид на това, че в случай на неприятелско настъпление да имаме по-близо до клисурата пехота, която иначе в случай на нужда няма да може да пристигне навреме, защото клисурата е отдалечена от Радомир на 18 версти.

За батареите е избрана позиция на която са направени земни укрития за оръдията. На ескадрона изпратен с пехотата е възложено да следи непрекъснато за клисурата и да изпраща постоянно разезди напред по клисурата до с. Коневе.

Два ескадрона с две оръдия са оставени в Радомир, които по ред изпращат разезди за опазване на фланговете и пътищата водещи до Радомир през планината.

Всички тези мерки са взети за в случай на неприятелско нападение. В случай, че последва заповед на ваше високопревъзходителство за завземане на Кюстендил с бой, то аз предполагам, че ще е необходимо да се изпратят в Радомир още един батальон пехота с артилерия и още един батальон, който да се изпрати в гр. Дубница за едновременно придвижване с хусарския дивизион към Кюстендил в тил и фланг на неприятеля.

Батальона с 4 оръдия простигна днес в Радомир, за това и не е изпратен по-напред. Очаквам разпорежданията на ваше високопревъзходителство.

По сведения от българите, турският отряд в Кюстендил очаква подкрепление до 2000 човека. Полк. Ертель.

Бележка: Прочел барон Мейендорф. Перник, 6 ч. 20 мин.

Военния губернатор на Софийски окръг до командващия л. гв. Егерски полк, 15.I. 1878 г., № 134.

Проведеното в посока на Кюстендил разузнаване изясни, че неприятеля се е укрепил в този град и е поставил предни постове при с. Конево.

Признавайки необходимостта да бъдат изтласкани турците от Кюстендил, предписвам на ваше високоблагородие да усилят Радомирския отряд с два пълни батальона от командвания от вас полк, които днес да потеглят към гр. Радомир и по възможност да достигнат до гр. Перник. Радомирският отряд ще бъде командван от генерал майор барон Мейендорф от Свитата на Негово Величество.

Батальонът от полка разположен в гр. София да изчака присъединяването на 4 пеши оръдия - 9 фунтови и да продължи заедно с тях; батальона от Бали Ефенди може да потегли незабавно. Батальоните да бъдат снабдени със сухари за 4-5 дни. (Чернова, подпечатана от и.д. старши адютант щабен ротмистър Петров).

Военния губернатор на Софийски окръг до полк. Оноприенко (командир на 4-та батарея от л. гв. 1-ва артилерийска бригада - б.р.), 15 януари 1878 г., № 135.

Предписвам на ваше високоблагородие да назначите в Радомирския отряд, който се изпраща да изтласка турците от гр. Кюстендил, 4 пеши 9 фунтови оръдия от подведомствената ви батарея.

Оръдията трябва да потеглят днес и да се движат заедно с батальоните от л. гв. Егерски полк. Да носят сухари за 5 дни.

Очаквам за това незабавно да се разпоредите. (Чернова, подпечатана от и.д. старши адютант щабен ротмистър Петров).

Военния губернатор на Софийски окръг до командира на 1-а бригада от 4-та кавалерийска дивизия, 15 януари 1878 г., № 136.

Турски отряд зае на 12 януари гр. Кюстендил и очевидно иска да се укрепи там. Смятайки, че е необходимо да се изтласкат турците от Кюстендил заповядах да се състави отряд от три ескадрона от 4-ти улански полк, един батальон от л. гв. Измайловски и два батальона от л.гв. Егерски полк, 8-а конно-артилерийска батарея и четири 9 фунтови пеши оръдия. За началник на този отряд аз назначавам ваше превъзходителство.

От споменатите войскове части три ескадрона, 8-а батарея и батальон от Измайловския полк вече се намират в Радомир, батальоните от Егерския полк и 4 пеши оръдия потеглят днес от София и по възможност трябва да пристигнат до гр. Перник.

При действията против Кюстендил имайте пред вид, че в гр. Дубница е разположен дивизион от хусарския Мариуполски полк, който може да действа във фланг и тил в Кюстендил, като остави в Дубница не по-малко от полуескадрон.

Относно начините на действие ще получите от мен устни указания.

Чернова, подпечатана от и.д. старши адютант щабен ротмистър Петров.

Николай Василиевич Савойски, генерал-лейтенант от руската армия, като поручик е назначен от ген.-м. барон Мейендорф за пръв военен комендант на Кюстендил. Снимката е от времето когато Н.В.Савойски е ротмистър в IV-ти улански Харковски полк.

ОДА – Кюстендил, ф. 239К, оп. 2, а. е. 2, л. 1

Военния губернатор на Софийски окръг до г. ад. Гурко, 16 януари 1878 г., № 151.

В допълнение към рапорта от 13 януари с № 116 имам чест да донеса на ваше високопревъзходителство, че предните турски постове, поставени пред гр. Кюстендил на левия бряг на река Струма при с. Конево бяха отблъснати от нашите разезди и отстъпиха към града от който веднага се появи пехота с артилерия.

Заклучавайки от това, че турския отряд няма да се реши на по-нататъшно настъпление, а ще се опита да се укрепи в гр. Кюстендил, аз реших че е необходимо да изтласкаме турците от този град. За целта назначих един батальон от л. гв. Измайловски, 2 батальона от л.гв. Егерски полк, 3 ескадрона от 4-и улански Харковски полк, 4 пеши 9 фунтови оръдия и 8-а конно-артилерийска батарея и възложих командването на този отряд на генерал-майор барон Мейендорф от Свитата на Негово Величество.

Днес целият отряд ще се събере пред гр. Радомир и вероятно утре, при съдействието на хусарския дивизион от гр. Дубница, ще проведе атака на гр. Кюстендил.

Силите на турския отряд се определят приблизително на 2000 човека пехота, полк кавалерия, 7 полета и 3 планински оръдия. (Чернова без подпис и печат).

.....

2) Донасям на ваше превъзходителство, че град Кюстендил е превзет днес в 5 ч. 15 мин. след обяд. Турците отстъпиха в планината и по пътя за гр. Ускюб.

За колона идваща в обход до сега нямам сведения. Преследвайки турците в града влезе 1-ви дивизион и взвод от 4-ти ескадрон на Харковския улански полк.

Моля да съобщите на италианския консул, че имуществото и парите на италианеца Дживонино са цели.

Загубите са незначителни, но неизвестни. Г.м. барон Мейендорф.

Командира на 1-ва бригада от 4-та кавалерийска дивизия до военния губернатор на Софийски окръг (полева записка), 18 януари 1878 г., гр. Кюстендил.

Гр. Кюстендил е завзет от вчера. Днес и утре оставам в Кюстендил за възстановяване на реда и изясняване на ситуацията. В Кюстендил оставам 3-ти батальон л.гв. Егерски полк и 2-ри ескадрон от Харковския улански полк в пред вид на това, че се носят слухове, че неприятеля се намира около Егри Паланка.

Не възнамерявам да извършвам по-нататъшно придвижване напред; постоянни разезди ще бъдат изпращани по направление на Егри Паланка. За комендант на града назначих поручик Савойски от 4-ти улански Харковски полк. Градското управление се урежда под председателството на местния митрополит.

При проверката, без да е напълно известно, броя на ранените се увеличи, заради което моля ваше превъзходителство да заповядате да ми изпратят за уланския полк обещаната линейка за превозване на болните. В градския конак е намерено турско знаме.

Подробно донесение ще представя допълнително. За напред ще очаквам разпорежданията на ваше превъзходителство. Барон Мейендорф.

Релация за завземането на гр. Кюстендил на 17 януари 1878 г. (Рапорт до командващия 4-та кавалерийска дивизия от 23 януари 1878 г.)

С назначаването ми от ваше превъзходителство на 15 януари за началник на Кюстендилския отряд аз заварих поверените ми войскове части на следните места: 2-ри батальон от л.гв. Измайловски полк в гр. Радомир и батальона от л.гв. Егерски полк в с. Бали Ефенди, 3-ти батальон от л.гв. Егерски полк с 8-ма конна батарея и с 4 оръдия от 3-та гвардейска бригада в гр. София, 4-ти улански Харковски полк в гр. Радомир, като изпраща конни разезди до с. Конево на 8 версти от гр. Кюстендил (Баня).

Съобразявайки се с устните заповеди и предписанията на ваше превъзходителство от 15 януари с № 136, аз заповядах:

На батальона от л.гв. Измайловски полк, като най-близо разположен до Кюстендил и полуескадрона от 4-ти улански Харковски полк да се придвижат напред и да заемат моста на река Струма. Взвод от този ескадрон да отиде от Извор през селата Чебеман, Бильница, Белово, Жабляно и Раздавица и да наблюдават всички горски пътеки, за да не може неприятеля да премине и ни нападне в нашия тил.

На батальоните от л.гв. Измайловски полк с 4 оръдия на 8-а конна батарея и с 4 оръдия от гвардейската пеша артилерия - да пристигнат на 16 януари в село Извор. За прикриване на тила оставих в гр. Радомир една рота от л. гв. Егерски полк и 2 конни оръдия.

Батальонът от л. гв. Измайловски полк след изминаването на почти 40 верстов преход през планините пристигна вечерта незабелязано от противника в с. Конево и зае моста и брода на река Струма, като ги прикри с окопи.

На 17 януари беше заповядано:

На батальона от л.гв. Измайловски полк да излезе от с. Конево в 10 часа сутринта и да отиде напред до съприкосновение с неприятеля.

На 1-ви батальон от л.гв. Егерски полк с 4 оръдия на 8-а конна батарея да излезе от с. Извор в 6 ч. и 30 мин. сутринта и да се отправи след Измайловския батальон.

На 3-ти батальон от л.гв.Егерски полк с четири 9 фунтови оръдия, пристигнал в с. Извор късно през нощта и имащ нужда от почивка да потегли в 10 ч. сутринта.

На 1-ви дивизион от 4-ти улански Харковски полк да пристигне от гр. Радомир в с. Конево към 3 часа след обяд.

В 9 часа сутринта ездачи от 4-ти ескадрон завързаха престрелка с неприятелската конница и дойдоха до моста по шосето на р. Струма, но скоро отстъпиха, тъй като командира на 2-ри батальон от л. гв. Измайловски полк фл. ад. полк. Кршивицкий искаше да примаме пристигналия от града неприятел на удобна отбранителна позиция и им заповяда да отстъпят. Неприятелят (около две роти пехота и 2 сотни кавалерия) премина разстоянието от града - около 4 версти, прекрати своето настъпление и се върна обратно на предишната си позиция.

Уздвайки, че в града са останали не повече от 1500 турци и оглеждайки неприятелската позиция, аз реших да изпратя батальона от л. гв. Измайловски полк, взвод улани и 2 конни оръдия през село Склиняно до с. Лозны, за да пресече на неприятеля пътя за отстъпление към Егри Паланка и да проведат атака във фланг от западна страна. При това положение 1-ви батальон на л.гв. Егерски полк, взвода улани и 2-те конни оръдия трябваше да дадат време на Измайловския

Развръщане и движение на руските войски по време на боя в кюстендилското поле:

1) Дясна колона гвардейци; 2) Лява колона улани. 3) Главни сили егери и конна артилерия.

батальон да извърши своя обход и след това едновременно да атакуват неприятеля от фронта; 3-ти батальон на Егерския полк с 4 оръдия от гвардейската пеша артилерия при пристигането си остана в резерв зад 1-ви батальон; на 1-ви дивизион от Харковския улански полк бе заповядано да действа по Дубнишкото шосе.

В 4 часа след обяд фл. ад. полк. Кршивицкий ми донесе, че обходното движение в следствие на срещнатите трудни и кални пътища не може да бъде изпълнено до настъпването на тъмнината и за това, не желейки да отлагам завземането на града за следващия ден, аз реших да не чакам завършването на този обход на дясната колона и да атакувам турците само с егерите фронтално и с уланите от левия фланг.

Веднага щом забелязаха настъплението на уланите, егерите преминаха моста, построиха се по ротно в две линии с 2-ра и 4-а роти на първа линия и верига от стрелци отпред и започнаха настъплението. След няколко бързи и точни изстрела на 8-а конна батарея от две позиции, добре избрани от подполковник Кобылецки и спокойната стрелба на егерите, а така също и в следствие на бързото настъпление на уланите на нашия фланг, турците изоставиха своите окопи на дясната страна на шосето и започнаха да отстъпват в безпорядък.

Тогава уланите, от които някои ездачи бяха излезли напред, препуснаха с конете стремително след отстъпващите турска пехота и кавалерия и заедно с тях влязоха по улиците на града. Ездачите препускайки през целия град по петите на отстъпващите, съсекоха голям брой турци и продължиха преследването им по пътя за Егри Паланка, докато отдадох заповед за прекратяване на преследването поради настъпващата тъмнина.

Егерите, които трябваше едновременно да атакуват неприятеля, също се хвърлиха на бегом в атака и заедно с уланите се втурнаха в града, където им се наложи да избиват със щикове укрепилите се в къщите турци.

Дясната колона извършвайки обхода се натъкнала при село Склихано на група черкези-конници, които като забелязали придвижването на Измайлци, препуснали към града бягайки от преследващите ги улани. Вероятно при това, неприятелят, известен за придвижването на дясната колона и опасявайки се за пътя на своето отстъпление, предварително изпратил своята артилерия по пътя за Егри Паланка и с това облекчи атаката на града по фронта и от страната на Дупница.

В боя на 17 януари неприятелят остави в наши ръце до 100 човека пленници, от които голяма част редовни войници, около 150 трупа на убити, две знамена и държавните складове с храни и оръжие.

Нашите загуби са: низши чинове убит 1, тежко ранени 3 и леко ранени 6. Строеви коне убит 1 и ранен 1. В тези числа не сме включили въоръжените българи.

Смятам за мое задължение да заявя за блестящото и стремително движение на уланския полк след трудният, усилен и изморителен преход от над 40 версти от Радомир. Атаката на уланите беше проведена под личното управление на командира на полка полк. Ертель. Стройното движение и стремителността на последната атака на 1-ви батальон на Егерския полк е пълна заслуга на командира на батальона кап. Базилевски 1-ви, който по време на боя лично командваше веригата от стрелци и с първия взвод влезе в града.

Забележително бързия преход на 8-а конна батарея на полк. Кобылецки и точната стрелба в началото на боя, доказаха още веднъж героизма на 8-а батарея. Особено внимание обръщам на разпоредителността на фл.-ад. полк. Кршивицкий, който управляваше всички действия до моето пристигане и командваше цялата пехота след завземането на града. Той се отзова с особена похвала за подчинените му офицери от 4-ти улански Харковски полк: щабен ротмистър Христоферсен и корнет Сумков, и за бившия си ординарец - доброволец Левченко, и за смелостта на 4-ти ескадрон на 4-ти улански полк.

Позволявам си да отбележа особените заслуги на подполковник Задарновски, който до поемането от мен на командването на отряда, със своята бдителност заповяда своевременно отстъпление и спаси 2-ри ескадрон от грозящата го опасност от пленяване от значително превишаващият го турски отряд.

Командирите на ескадрони: ротмистър Вирановский и поручик Савойски, както винаги, неуморимо изпълняваха своите задължения. Последният в качеството си на комендант възстанови реда в града, където бяха започнали грабежи извършвани от българи от съседните села.

Не мога да не спомена старшите лекари на л.гв. Егерски полк и 4-ти улан. Харковски полк кол. ас. Грим и Флеров, които със своите санитарии по време на боя не напуснаха първата линия на войските и бързо даваха помощ на ранените на съвсем не безопасни места.

Г.-м. барон Мейендорф.

Географска карта на гр.Кюстендил с разположението на кварталите по време на превземането му от руските войски. Ясно се виждат потоците на Усран дол (сега ул.Хр.Ботев) и Каваклия (сега хотел Стримон), Дервиш теке (сега Офицерски клуб), Паланечка капия, Колушко даре и Колушката църква. Увеличение на оригиналното изображение 1200 х.

Извѣщавамъ Ви слѣдую

1) Сѣ донсцитѣ, които бѣха
турско време, се стхворили
само дзештѣкътѣ (сшюра)
бзаштѣ, а вситкитѣ арзг
се сѣтватѣ както и сѣт
на прѣдѣ. Поради тѣснѣ
по приказаніето на Виш
Правитѣлство, нѣ захван
до зилатѣ бзгликѣ и
за сѣка свѣца и коза и
сѣртилѣ по зграша за свѣ
Зоради тѣснѣ извѣщавамъ
на нитѣлитѣ, тѣ всѣко п
патствѣ въ сѣбираніи
на тѣзи доненѣ, нѣ бѣ
строго наказано като гдонѣ по
новніи на законитѣ вѣ

2) Мнѣзина сѣ турчинѣ
дохемлатѣ при мѣнѣ сѣ
лакванѣ (арзубалѣ) за тѣ
тѣ нѣ имѣ давал
се ходѣтѣ свободно по
пѣтищата и да се р
таѣ въ турчинѣ

Прѣдѣ извѣщавамъ на
нитѣлитѣ, тѣ по повѣле
ніето на Великитѣ Князъ
Главнскѣмѣн Ашюшійтѣ,
Турекото на сѣлніи сѣ
ползова сѣсѣ елшитѣ права,
който сѣ дадени и на
Българитѣ, заради тѣснѣ
всѣко окѣрблѣніи нанѣ
сѣмо на турчинѣ сѣ
Българитѣ нѣ бѣлѣ на на
зано, тѣи сѣщо какъ бѣ
оно бѣло нанѣ сѣмо сѣ
турчинѣ на Българинѣ

Наталики
на Костандилскіа Округѣ.

Ручѣ турчинѣ Овѣнѣ

Май 1878.

Николай Романович Овсяни, щабскапитан от руската армия,
назначен за първи окръжен управител на Кюстендил.

ОДА – Кюстендил, ф. 239К, оп. 2, а. е. 1

Известявам Ви следующето

- 1) От данъците, които беха в турско време, са отхвърлени само десятъкът (ошюра) и Беделет, а всичките други си остават както и от напред. Поради това от сега по приказанието на Висшето Правителство, ще захванат да зимат Беглик – 4 гроша за сека овца и коза и серчим по 3 гроша за овца и коза. Заради това известявам на жителите, че всеко препятствие в събиране на този данък, ще бъде строго наказано като едно неповиновение на законните власти.
- 2) Мнозина от турците дохождат при мене с оплаквания (арзувале) защото че те не им давали да си ходат свободно по пътищата и да си работат в чифлиците. Предизвестявам на жителите, че по повелението на Великият Княз Главнокомандующият, Турското население се ползува със същите права, които са дадени и на Българете, заради това, всеко оскърбление нанесено на Турчин от Българин ще бъде наказано, тъй също както нанесеното от Турчин на Българин.

Началник на Кюстендилския Окръг

Гвардейски Щабс Капитан Овсяни

Май 1878 г.

лява страница

ОДА – Кюстендил, негатив № 58

ОДА – Кюстендил, негатив № 58 1А

До Господане Илия Марков.

Губернаторът, като се научил,
че в Речица сте задържали воденица и бахча
без известието на правителството
и че Вашите четници също тъй постъп-
вали с имуществата на побегналите
турци, които са записани в правител-
ствените книги, Заповедва Ви да се-
мат от Вас ^{и от четниците Ви} ~~и от четниците Ви~~ имуществата, кои-
то сте зели самоволно, и в случай на
некакво съпротивление непослушния да
се земе под арест и да се предаде
на военен съд.

Кюстендил, 28-ми август, 1878 г.

Началник Кюстендилския окръг

Гвардейски Щабс Капитан Овсяни

До Господин Илия Марков

Губернаторът като се научил, че в Речица сте задържали воденица и бахча без известието на правителството и че Вашите четници също тъй постъпвали с имуществата на побегналите турци, които са записани в правителствените книги. Заповедва да се вземат от Вас и от четниците Ви тези имуществата, които сте зели самоволно, и в случай на некакво съпротивление непослушния да се земе под арест и да се предаде на военен съд.

Кюстендил, 28-ми август, 1878 г.

Началник Кюстендилския окръг

Гвардейски Щабс Капитан Овсяни

ОДА – Кюстендил, ЧП № 118

дясна страница

ОДА – Кюстендил, ЧП № 1234 л.1

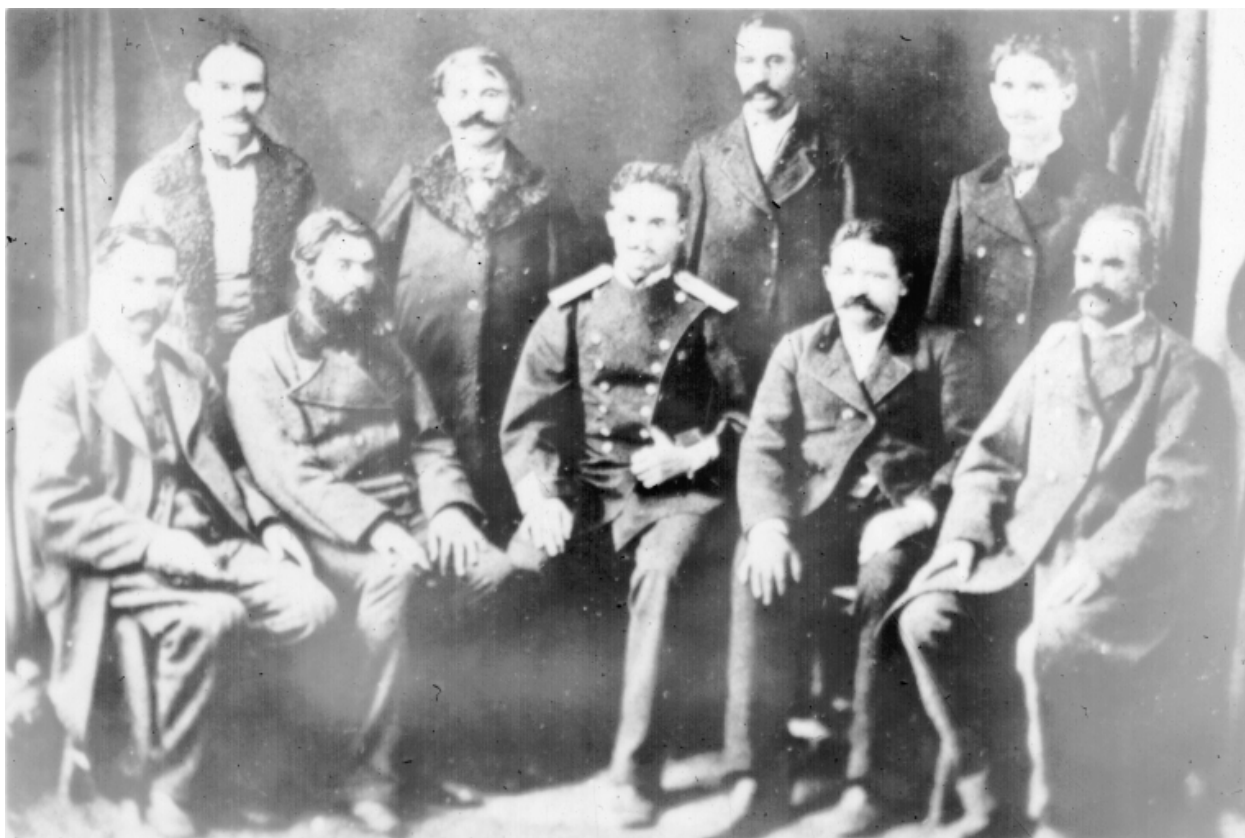
ОДА – Кюстендил, ЧП № 1234 л.2

Братска могила на руските войни, паднали за Освобождението на Кюстендил.

ОДА – Кюстендил, негатив № 2229

приходи		проект	мр.
Август	Отгътаруке на смъртни пенсия (всички износ)	11363	
	Отг. мър. " турция	1600	
	" Кантарь кананъ	3750	25
	" Контр. (условит. вилорески мичуцства	170	38
	" Населъ на вилореският мичуц.	3934	
	" Условителни (Контар.) мур. мичуцств.	141	17
	" Населъ на " "	2766	
	" Ручадие (позвоит. за издръжка в турция)	388	12
	" удостоверение на починалия подписъ	255	
	" удостоверение (матри) за продаване недвиж. имотъ	285	5
	" Услов. (контрак.) за турски кади	23	10
	" Населъ на " "	7726	
	" Земеленъ за А/а Кала Дарва, А/а Калпа А/а. да мери	67	20
	Земеленъ за беглики	1344	
	" Интима (свидет. за продаж. на едър добит.)	1889	
	" прилагане печатъ на прошения	1628	8
		27684	1

Щабскапитан Н. Р. Овсяни и членовете на първите избрани
Окръжен и Градски управителни съвети в Кюстендил. I март 1878 г.
ОДА – Кюстендил, негатив № 59

Паметни плочи в с. Коняво, за загиналите руски войници.
ОДА – Кюстендил, негатив № 2199

Един исторически документ.

Телеграмата до руския главнокомандуещ по
Бос и превземането на гр. Кюстендил на 14-1878г.

На 14 сепарии от. от. 1878 год., гр. Кюстендил, след един
крайнох бой, бе превзет от руската войска и с това оконча-
телно освободен от многовековното турско иго.

Руската войска, взела участие в боя и превземането
на града, състои от частите на западния руски отряд, ко-
мандуван от прочутия генерал Турко, оставен да охранява
София и близките ѝ околинности, след заключаването на
генерал Турко от София с главните си сили за Тракия,
в преследване и унищожение на Ахмедовата
армия.

За боя под гр. Кюстендил, от града на турския отряд,
на 14 февруари 1878г. се донася подробно и телеграфически
до Главнокомандуещия на руската действаща армия
в България, на който се дава да се знае и ползи от
взяти Кюстендилци.

Тая телеграма е от историческа важност за гр. Кюстен-
дил и негово съдържание, което е самият извор по осно-
вудването на тая град, заслужава да се знае и ползи от
взяти Кюстендилци.

Всяка телеграма предава се дословно така, както е
написана първоначално в руски език от време на
руско-турската война на 1877/78г., под заглавие „Хро-

Ника войни," в които се печатахъ боевите новостите действително през тази война.

Съдържанието ѝ е следното:

Мелецама. 1 февруари, 8 часа вечер.

Адрианаполис.

"Нашо Височество Главнокомандуещия Сюзанския
Действителна Армия."

На 12 януари, турски отряд от три табора, с един полк кавалерия и три оръдия, идещи от при Панагюрица и заеха Кашисиджа, принудиха ескадроните улаши, които заминаха за Вадимир, сестрица Турция и Тракия.

Съобщенията турският, генерал Арнолд, на друг ден изпратил в Вадимир от свита на Негово Височество, генерал майор барон Мейндорф с един батальон от лейб-гвардейците Измаиловци, два батальона от гвардейските егерски полк с 4 оръдия от батальоните на лейб-гвардейската артилерийска бригада и 8^{ма} конна батарея с дивизион Харковски улаши.

На 16 януари, разедини от улаши отидоха напред и измаиловски батальон, след 40 верста изиде на нашия позиция, заеха брѣта на р. Сирма в с. Кочевко и прикриха с лозе между переправа.

На 17 януари, генерал майор Мейндорф отпрати Измаиловски батальон с три конни оръдия и един кавалерия в обход, за да отсече турското отсичане.

леше от Кисиндир за Паланка. Оттаманага кава-
рши влево по шосето, за айтана на десния руси фронт.

Светаналите войски имаха намерение да атакува-
т фронтъта, едновременно с обходните колонки. Но, полу-
чи доносение от командира на Цумановския бата-
лион франц. артилерия Кривички, че обхода може да
се свърши само вечерта, и предвид на това, те турчи-
те отечен артилерията си, следователно, събират се
да отблъснат, генерал майор-барон Мендлер в Угача,
заповедан на 1^{ви} батальон от лейб гвардейския егер-
ски полк с 8^{ма} кава батарея, да атакува Кисиндир от
към фронтъта, а дивизионът на Харновските улахи, да
атакува десното крило.

Улахите съпрели течно атакуват турците и
заедно с тях едновременно се въврхават в града и вой-
ските от батальона на лейб гвардейския егерски
полк, които с инициатива измъкват турците от до-
мовете.

Непрерывно отбегнал, като атаката емо знаят,
срещи малко, около 150 турци и до 100 пленени. Улахи
преследват турците към Ези Паланка, до като не по-
лучат заповед да застъпят, вследствие на изтощаване
търпението.

Нашата загуба източна : убит един улах, ранен
десет човека, в това число 5 улахи, 3 лейб гвардейци
и 1 артилерист.

Получено в този вид на 29 май
1935 година, 11:30 часа нрз обз. в гр. Ки-
синдир. Р. Кареманов

Из „Кюстендил през 1878 – 1879 г. Руската окупация и нареждане гражданското управление” от Владимир Караманов (отдел „Държавен архив” – Кюстендил, ф. 269К, оп. 2, а. е. 15, л. 14-15).

„Късно подир обед на същия ден, или на 19 януари, една голема и небивала радост обладава не само руската войска в града, но и целото българско население в същия.

Това е – получената по това време телеграфическа новина, за прекратяване на военните действия между воюващите руска и турска войски, с подписването на тоя ден в гр. Одрин, на предварителния договор за примирие, между делегатите на Султана и ония на Главнокомандующия на руската армия.

Офицери, войници и граждани българи се прегръщат и взаимно поздравляват и си честитяват многоочакваната и радостна новина. Военната музика на 4 Улански Харковски полк свири непрекъснато в обширния двор на Правителствения конак (дом), където се събрало хилядно множество от войници и граждани, които викат „Урра” за Царя Освободителя, за Главнокомандующия и за всички прославени руски полководци, като акламират и намиращите се при тях офицери.

До късно през нощта улиците и заведенията в града са пълни с офицери, войници и граждани, всички ликуващи от радост. Големата и радостна новина бързо се пръска и извън града – по селата.

Рано сутринта на 20 януари, градът добива празничен вид. Целото население се стича в катедралната черква „Св. Богородица”, за да присъствува на тържествения молебен, а също и на първия парад на войската.

Престарелият и уважаван от всички граждани, български митрополит Иларион, в съслужение на всички свещенници от града, отслужва молебена. През време на тоя молебен пее и хорът от руски войници от 4 Улански Харковски полк, дирижиран от полковия свещеник. Тоя хор направя много силно впечатление на всички тогавашни кюстендилци. В обширния двор на катедралата са построени войнишките части, намиращи се по това време в града.

След свършване на молебена, началника на гарнизона поздравлява строените войскове части, по случай руската победа и сключеното примирие, на което войниците отговарят с громко „Урра” и хвърляне на шапките си. Става и дефилиране на войниците пред висшия си войскове началник. Церемониалът и дефилирането се следи с голяма радост и учудване от присъстващите местни българи, довчерашни вековни роби.

Почти през целия ден свири в града военната музика и войниците са пуснати на свобода. Вечерта градът бива осветлен с огневе от катран и борина, запалени по площадите и по главните улици, а къщите и дюкяните, с запалени по прозорците и вратите им свещи и кандила.”

Списък

на архивните фондове и постъпления с документи за Освобождението на гр. Кюстендил от турско робство, съхранявани в отдел „Държавен архив” - Кюстендил

1. Фонд 217К „Казанджиев, Петър Георгиев”, оп. 1, а. е. 75
2. Фонд 239К „Военни снимки – Кюстендил”, оп. 2, а. е. 1, 2, 3, 6
3. Фонд 269К „Семеен фонд «Караманови» (Владимир, Алексо, Пенка, Владимир - син, Данаил, Тамара, Лиляна)

Оп. 1, а. е. 45, 74, 82, 83, 89, 126-134, 136, 137, 139, 140-142, 190-192, 231, 232, 240, 276, 318-320, 407-409

Оп. 2, а. е. 15, 16, 19-22, 25
4. Фонд 273К „Миленков, Йордан Стоянов”, оп. 1, а. е. 14, 17, 22
5. Фонд 287К Фотодок. колекция «Дейци, свързани с историята на Кюстендил XIX-XXв» (1800 -), оп. 1, а. е. 68-69, 75, 77, 80
6. Фонд 289К «Беровски, Димитър Попгеоргиев», оп. 1, а. е. 11
7. Фонд 789 «Стоянов, Георги Радойков», оп. 1, а. е. 13
8. ЧП (частично постъпление) № 268, 300, 308, 416, 455, 456, 478, 589, 1084, 1211(сн. 356), 1388, 1492, 1507, 1754
9. СП (спомен) № 317, 341

ВОЕННОИСТОРИЧЕСКА БИБЛИОТЕКА

Снежана Радоева, Грета Бойова, тел. 02 - 92 26658

Предназначение на Военноисторическата библиотека

Военноисторическата библиотека е специализирана научна библиотека с основно предназначение да осигурява научноизследователската, преподавателската, издателската и информационната дейност в областта на военната история. В структурно отношение е към научна секция „Военноисторически изследвания и поуки от практиката” на Института за перспективни изследвания за отбраната.

Библиотеката съхранява книги и периодични издания на български и чужди езици, тематично свързани с историята и военната история в частност. С богатството и пълнотата на фондовете си тя представлява архив на българската военноисторическа книжнина и извор на знания с национално значение.

Цел на дейността на Военноисторическата библиотека

Целите на библиотеката произтичат от образователните приоритети на Военната академия и са в унисон със стратегията за развитието ѝ. С наличните информационни ресурси библиотеката извършва комплексно научно-информационно обслужване на академичния, слушателския, студентския състав и служителите на Академията, както и на външни потребители.

Области на дейност на Военноисторическата библиотека

Основните дейности, които извършва Военноисторическата библиотека, са комплектуване, организиране и съхраняване на фондовете, както и предоставяне на библиотечно-библиографска информация. В резултат на дългогодишното целенасочено комплектуване – от създаването ѝ през 1914 г. до днес – библиотеката притежава 121 000 тома специализирана литература с висока научна и информационна стойност. Многообразните библиотечни колекции са обособени в Основен документален фонд – книги и периодични издания, и Специални документални фондове – картографски и графични издания, непубликувани документи (ръкописи) и др.

В Основния документален фонд на библиотеката се съхраняват трудове на видни български и чужди военачалници, военни историци и теоретици, както и историите на съединенията и обединенията на българската войска. Към този фонд принадлежи и една от ценните сбирки от служебна литература на Военното министерство – от създаването му през 1878 г. до наши дни: укази, закони, заповеди и циркуляри по Военното ведомство, правилници, наставления и др. Наистина уникален с голямата си научна и историческа стойност е обособеният фонд “Старорускалитература”. В него са събрани изданията на военни кореспонденти и участници в Руско-турската война от 1877–1878 г., излезли от печат в хода и в близките години след приключване на военните действия. Част от голямото книжно богатство на библиотеката са специализираните български и чужди периодични издания, поредицата представителни издания на видовете въоръжени сили, разнообразните български и чуждестранни енциклопедични и справочни издания.

В Специалните документални фондове най-съществено място заема сбирката от непубликувани документи (ръкописи), която съдържа мемоари, спомени и дневници на видни строители и военачалници на българската войска, документи и материали от чуждестранни военни архиви, трудове на пълководци, участвали във войните срещу България през XX век. Добре комплектуван е и фондът от графични и картографски издания.

Библиотеката поддържа традиционните каталози – азбучен и систематичен, на специалните фондове и сбирки, допълвани от разработени тематични картотеки, общи и тематични библиографски справочници, както и архив на писмените библиографски справки. След внедряването на Автоматизирана библиотечно-информационна система “ЛИБИС” през 2007 г. започна работата за създаване на електронен каталог. Към момента на разположение на потребителите са всички постъпления от фонд “Книги на български език” за периода 2000–2009 г. Създават се и дигитални копия на редки и ценни книги от фонда на библиотеката. В резултат предлаганите от Военноисторическата библиотека справочно-библиографски и информационни услуги съчетават традициите с новите технологии.

Наред с основните си задачи библиотеката извършва научна и научнопопулярна дейност с цел популяризиране на българската военноисторическа литература, развива военноисторическата библиография, организира и участва в тематични и юбилейни изложби. Военноисторическа библиотека членува в «Библиографския комитет на Международната комисия по военна история към ЮНЕСКО, поддържа професионални контакти и книгообменни връзки със сродни библиотеки и институции от страната и чужбина.

«Военноисторическата библиотека е интелектуална съкровищница за читатели и изследователи. Историците имат възможност да намерят във фондовете ѝ извори на знанието за миналото, чрез които да бъдат по-уверени във верността на своите изводи».

Акад. Георги Марков

